

Στις 10 Αυγούστου 1884 γεννιέται ο Παναΐτ Ιστράτι (Παναγής Βαλσάμης το πραγματικό του όνομα), ο επονομαζόμενος και Γκόρκι των Βαλκανίων, ελληνικής καταγωγής Ρουμάνος συγγραφέας

Το 1884, γεννήθηκε ο Παναΐτ Ιστράτι, μια χαρισματική μορφή της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Ο πατέρας του Γεώργιος Βαλσαμής ήταν γεννημένος στα Φαρακλάτα Κεφαλονιάς, αλλά σύντομα λόγω των δύσκολων καιρών εγκατέλειψε το νησί για μια καλύτερη τύχη. Καθώς ασχολιόταν με το παράνομο εμπόριο καπνού ταξίδεψε σε πολλές περιοχές και έφτασε και στη Μπράιλα της Ρουμανίας, όπου γνώρισε τη Ζωίτσα Ιστράτι.

Υπάρχουν πολλά καινά και ασάφειες στην έρευνα γύρω από την ζωή του Παναΐτ Ιστράτι ή αλλιώς Γεράσιμου Βαλσαμή.

Μια από αυτές είναι η απομάκρυνση του πατέρα από την οικογένεια όταν ο Παναΐτ ήταν 9 μηνών, που πιθανότατα οφείλεται στο θάνατό του ή την επιστροφή του πατέρα στην Ελλάδα. Τα παιδικά του χρόνια είναι πολύ δύσκολα, γι' αυτό καταφέρνει να φοιτήσει μόνο σε κάποιες τάξεις του δημοτικού.

Η μητέρα του αναγκαζόταν να τον αφήνει πολλές ώρες μόνο του ή με τους θείους του, αδελφούς του πατέρα του, Δήμο και Άγγελο, αφού δούλευε ως πλύστρα για να τον μεγαλώσει. Στη συνέχεια, ο ίδιος κάνει διάφορα επαγγέλματα για να βοηθήσει τη φτωχή μητέρα του. Σε πολλά από τα αφηγήματα που θα γράψει στη συνέχεια συναντάμε στοιχεία από τη δύσκολη τρυφερή ηλικία, όπως στο «Η ταβέρνα του κυρ – Λεωνίδα».

Παρόλα αυτά το ενδιαφέρον του για μάθηση είναι μεγάλο και συνηθίζει να διαβάζει πολλά βιβλία. Επίσης, από δεκαπέντε χρονών δίνει λογοτεχνικά κομμάτια στις ρουμανικές εφημερίδες που τα δημοσίευαν πάντα με κολακευτικά σχόλια. Τελικά, αρχίζει τις περιπλανήσεις του σε πολλές χώρες και πόλεις όπως το Βουκουρέστι, την Αίγυπτο, το Παρίσι και την Ελβετία, κάνοντας πατρίδα του όλη τη γη. Τρεις φορές ήρθε στην Ελλάδα, αλλά δεν μπόρεσε να μείνει για πολύ καιρό, αφού δε στάθηκε τυχερός, ώστε να βρει μια δουλειά για να ικανοποιεί τις βιοτικές του ανάγκες.

Κατά την διάρκεια αυτών των περιπλανήσεων θα έρθει σε επαφή με το σοσιαλιστικό κίνημα και θα συμμετάσχει ή θα διοργανώσει πολλές διαδηλώσεις και απεργίες. Ωστόσο, οι

συνθήκες διαβίωσής του είναι άθλιες, κάνει διάφορα επαγγέλματα για να ζήσει και αρρωσταίνει από φυματίωση. Ενδεικτικό του χαρακτήρα του είναι το γεγονός ότι κατά την παραμονή του στο Παρίσι μαθαίνει τη γαλλική γλώσσα με ένα λεξικό, ενώ όταν θα ανακαλύψει το έργο του σπουδαίου γάλλου συγγραφέα Ρομάν Ρολλάν θα περάσει τέσσερις μήνες παθιασμένου διαβάσματος.

Κουρασμένος από τις περιπλανήσεις του φτάνει στη Γαλλία όπου ασκεί το επάγγελμα του φωτογράφου. Θέλοντας να ανοίξει την καρδιά του σε κάποιον γράφει ένα εικοσασέλιδο γράμμα στον Ρομάν Ρολλάν, όπου του περιγράφει το δράμα της ζωής του. Το γράμμα αυτό γυρνά πίσω με την ένδειξη «Αναχώρησε χωρίς να αφήσει διεύθυνση». Μετά το θάνατο της μητέρας του βρίσκεται σε πλήρη κατάπτωση. Την 1η Γενάρη 1921 πραγματοποιεί απόπειρα αυτοκτονίας σε ένα δημόσιο κήπο στην Νίκαια της Γαλλίας. Όπως πολλοί αυτόχειρες, έτσι και ο Ιστράτι είχε γράψει ένα γράμμα «Dernieres Paroles» (τελευταία λόγια) στην εφημερίδα Ουμανιτέ και χαιρετούσε τη Ρωσική επανάσταση.

Ωστόσο, με τη μεσολάβηση του Φορμάν Ντεσπρέ το εικοσασέλιδο γράμμα του Ιστράτι προς τον Ρολλάν φτάνει επιτέλους στον παραλήπτη του, ο οποίος γοητεύεται από τον τρόπο γραφής του. Μετά από μερικές μέρες ο Ιστράτι παίρνει την απάντηση του Ρολλάν και αρχίζει η αλληλογραφία τους. Μεταξύ άλλων του γράφει «Δεν ενδιαφέρομαι επειδή είστε δυστυχής, μα γιατί λάμπει μέσα σας η θεία φλόγα της ψυχής... Μη μου γράψετε πια άλλο γράμμα, γράψτε μου βιβλία».

Μετά από λίγο καιρό θα τον ονομάσει Γκόρκι των Βαλκανίων. Τον επόμενο χρόνο και ύστερα από πίεση του Ρολλάν ο Ιστράτι γράφει τις νουβέλες «Θείος Άγγελος», «Κυρ-Νικόλας», «Σατίς», «Μιχαήλ» και τα στέλνει στον Ρολλάν ο οποίος του γράφει: «Όλες μου οι προβλέψεις επιβεβαιώθηκαν». Ο Ιστράτι θα συνεχίσει το συγγραφικό του έργο με την «Κυρά Κυραλίνα», το «Κοντίν», το «Σταύρος», «Οι Χαϊδούκοι», «ο Κοσμάς», «τα γαϊδουράγκαθα του Μπααραγκάν» και με πολλά άρθρα σε περιοδικά κι εφημερίδες.

Ο Ιστράτι παρουσιάζει σαν αίτιο για την κακοδαιμονία των ηρώων του τη φτώχεια. Σε ολόκληρο το έργο του υπάρχει διάχυτη μια πικρή ειρωνεία και μια αλληλουχία και αντίθεση συναισθημάτων και σκέψεων όπως η θρησκευτική πίστη που υπάρχει στη φύση, τη ζωή και την ομορφιά και η αθεΐα μπροστά στο θάνατο και στις δοκιμασίες. Έχει ταλέντο στην αφήγηση και τα έργα του είναι βιωματικά από την οπτική γωνία ενός αθεράπευτου αισθηματία. Παντρεύεται για δεύτερη φορά με την Άννα Μουβέξ το 1924. Η ζωή του πλέον έχει μπει σε μια τάξη, αφού μετά την επιτυχία του έργου του έχει ορθοποδήσει τουλάχιστον οικονομικά.

Τον Οκτώβρη 1927 αναχωρεί για τη Μόσχα, όπου είναι προσκαλεσμένος στις γιορτές της 10ης επετείου της «Επανάστασης του Οκτώβρη». Εκεί θα γνωρίσει τον Καζαντζάκη και θα γίνουν φίλοι. Και οι δυο είχαν κοινά ιδανικά και ιδέες. Ο Ιστράτι ήταν αποφασισμένος να μείνει και να εργαστεί στη Ρωσία. Όμως απογοητεύτηκε από την κατάσταση στη Ρωσία. Ο ίδιος έλεγε: «Δεν ανήκω σε κανένα κόμμα, είμαι απλώς ειρηνιστής και από αυτή την άποψη προσβλέπω προς τη σημερινή Ρωσία». Το Δεκέμβρη του 1927 αναχωρεί για την Ελλάδα μαζί με τον Καζαντζάκη, όπου τους έχει προσκαλέσει το «Ελεύθερο Βήμα».

Στην Αθήνα τους υποδέχονται με ενθουσιασμό λογοτέχνες και πολιτικοί, ενώ παράλληλα δέχονται επιθέσεις από τον ελληνικό κυβερνητικό τύπο. Το πρώτο που κάνει ο Ιστράτι είναι να επισκεφτεί το νοσοκομείο Σωτηρία και τις φυλακές Συγγρού των πολιτικών κρατουμένων. Στη συνέχεια ο «Εκπαιδευτικός Όμιλος» τον προσκάλεσε να μιλήσει στο θέατρο Αλάμπρα για να εκθέσει τις εντυπώσεις του από τη Σοβιετική Ένωση. Μίλησε ο Γληνός, ο Καζαντζάκης και τέλος ο Ιστράτι, ο οποίος ενθουσίασε τόσο το ακροατήριο που μετά τη διάλεξη κινήθηκαν σε διαδήλωση προς την πλατεία Κάνιγγος. Μετά την επέμβαση της αστυνομίας και την κατηγορία για «κοινωνική διχόνοια» και «κομμουνιστική δράση» του ζητείται να εγκαταλείψει τη χώρα.

Όταν το Μάρτη θα γυρίσουν Ιστράτι και Καζαντζάκης μαζί στη Ρωσία, θα έρθει η τελική μεταξύ τους ρήξη. Το 1929 θα εκδώσει το «Προς την άλλη φλόγα», όπου ασκεί κριτική στη σταλινική Ε.Σ.Σ.Δ. Ακολουθούν χρόνια απελάσεων, διωγμών, φυλακίσεων και κατηγοριών από τον αριστερό τύπο της Γαλλίας για προδοσία. Σε λίγο έρχεται και η παρεξήγηση, ρήξη και διακοπή της αλληλογραφίας με τον Ρομάν Ρολλάν. Ωστόσο, επιδεινώνεται η φυματίωση που τον ταλαιπωρούσε και νοσηλεύεται σε διάφορα σανατόρια και μοναστήρια, έχει πολλές υλικές δυσκολίες και δέχεται επιθέσεις από μέλη φασιστικών συμμοριών. Το 1932 θα παντρευτεί τη Μαργαρίτα Ιζέσκο.

Σε αυτά τα τελευταία χρόνια της ζωής του θα επαναλάβει αλληλογραφία με τον Καζαντζάκη και τον Ρομάν Ρολλά. Τελικά, θα πέσει βαριά άρρωστος και πεθαίνει στις 18 Απρίλη 1935. Θάβεται χωρίς θρησκευτική τελετή στο νεκροταφείο Μπέλλου στο Βουκουρέστι. Το 1968 θα ιδρυθεί στην Γαλλία ο σύνδεσμος «Οι Φίλοι του Παναΐτ Ιστράτι» και πολλά άρθρα βιβλία, συνέδρια και ραδιοφωνικές εκπομπές θα ασχοληθούν με την προσωπικότητα και το έργο του. Στην Ελλάδα, για πολλά χρόνια απέφευγαν να αναφερθούν στον Παναΐτ Ιστράτι και μόνο μετά το 1936 μερικά περιοδικά αναφέρονται σε αυτόν και δημοσιεύουν φωτογραφίες του σε συνδυασμό πάντα με το Νίκο Καζαντζάκη. Μόλις το 1978 θα εκδοθούν κάποια βιβλία του μεταφρασμένα στα ελληνικά.

Μετά το 20ο Συνέδριο Κ.Κ.Σ.Ε. και το θάνατο του Στάλιν οι ερευνητές επαναφέρουν τον ξεχασμένο συγγραφέα στο προσκήνιο με επίθετα όπως «ο Βαλκάνιος Γκόρκι», «ο ανένταχτος», ο «Ρουμάνος αφηγητής – Γάλλος συγγραφέας», «ο σκαπανέας»...

πηγή: kar.org.gr